

פרשה מבוארת

ע"פ רבנו האברבנאל

שתי הלכות ביום

לע"נ הרב יעקב יצחק בן ר' אברהם דוד ז"ל ורעייתו מרת ברוריה בריינה בת ר' שלמה הכהן ע"ה

גליון 18

פרשת שופטים

"וְיָלֵא תַקִּים לְךָ מִצְבָּה אֲשֶׁר שָׁנָא ה' אֱלֹהֶיךָ" (דברים פרק טז, כב)

שאלה: כיון שהאבות נהגו להקים מצבות, וכמו שנאמר ביעקב אבינו "וְהָאָבֶן הַזֶּה אֲשֶׁר שָׁמַתִּי מִצְבָּה יְהִיָּה בֵּית אֱלֹהִים", כיצד נאמר כאן שה' שונא את המצבות.

תשובה: המצבות שהקימו האבות [העשויות מאבן אחת גדולה] לא היו לשם הקרבת קרבנות, אלא לאות וסימן, כמו שהקים יעקב מצבה ויצק עליה שמן לאות ששם יהיה בית המקדש, וכן כיוצא בזה, ואילו כשרצו האבות להקריב קרבנות היו בונים מזבח, העשוי מאבנים רבות. ואילו הגויים היו מקימים את המצבות כדי להקריב עליהם קרבנות, ולכן אמר כאן שלא תקים את אותה מצבה שה' שונא, והיינו מצבה העשויה להקרבת קרבנות. אבל מצבה העשויה לעדות וסימן וכדומה, אינה אסורה. (שאלה ב).

"כִּי יִפְלֵא מִמֶּנּוּ דָבָר לְמִשְׁפַּט בֵּין דָּם לְדָם בֵּין דִּין לְדִין וּבֵין נָגַע לְנָגַע דְּבָרֵי רִיבֵת בְּשַׁעֲרֵיךָ וְקָמַתְּ וְעָלִיתְּ אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר ה' אֱלֹהֶיךָ בּוֹ. וּבָאתְּ אֶל הַכְּהֹנִים הַלְוִיִּם וְאָל הַשֹּׁפֵט אֲשֶׁר יִהְיֶה בַיָּמִים הַהֵם וְדִרְשָׁתְּ וְהִגִּידוּ לְךָ אֵת דְּבַר הַמִּשְׁפָּט. וְעָשִׂיתְּ עַל פִּי הַדָּבָר אֲשֶׁר יִגִּידוּ לְךָ מִן הַמָּקוֹם הַהוּא אֲשֶׁר יִבְחַר ה' וְשִׁמְרָתָּ לַעֲשׂוֹת כְּכֹל אֲשֶׁר יִצְוֶיךָ" (דברים פרק יז, ה-ו)

שאלה: קיבלו חז"ל שהתורה 'לא בשמים היא', ולכן אם יהיה נביא שיוורה הלכה על פי נבואה כנגד סברת חכמים וקבלתם, לא נשמע לו, וכן כאשר יש מחלוקת בין החכמים אין משגיחים בבת קול, וכן כאשר נשתכחו הלכות מסוימות מיהושע בן נון לא רצה ה' לגלות לו אותם בנבואה, והרי לכאורה רוח הנבואה אמיתית יותר וראויה יותר להכריע את ההלכה, ומדוע נמסרה ההלכה להכרעת החכמים לפי סברתם.

תשובות: א. כיון שהתורה לא ניתנה לנביאים בלבד, אלא לכל אדם מישראל, אם כן מוכרח הדבר שתהיה אפשרות לכל אדם להבין את התורה לאמיתה, ויכול כל אחד להקיף את כל התורה ולהבינה, ואם היתה ההכרעה נתונה לנביאים היה נראה מכך שאין השכל האנושי יכול להשיג את התורה, וזקוק הוא לגילוי נבואי. ב. אם היו פירושי התורה מסורים לנביאים, היו המון העם סבורים שמה רבינו לא ביאר את התורה היטב, ושהנביאים שבאו אחריו זכו לנבואה ברורה יותר, וזהו שקר, כי נבואת משה רבינו היתה מעולה ובהירה יותר מכל הנביאים. וכן היו טועים לחשוב שהתקנות שנתקנו במשך הדורות הם חלק ממצוות התורה, ויחשבו שכמו כן ניתן לבטל חלק מהמצוות, והיה בכך שיבוש ועקירת כל התורה, ולכן נמסרה התורה לחכמים, שיפרשו את התורה על פי שכלם, או שיתקנו תקנות לפי דעתם, ואין שום כח לנביא לפרש או להוסיף או לשנות את דברי התורה. ג. אם היתה אפשרות לברר את ההלכה על ידי נבואה, היו החכמים מתרשלים בלימוד התורה, והיו סומכים על כך שבשעה שיהיה להם ספק או שכחה ישאלו את פי הנביא, ואילו עתה יודעים החכמים שעליהם מוטל לעמול בכל כחם, לעיין, לחקור ולזכור את כל דברי התורה. ד. כיון שהנביא אינו יכול להתנבא בכל שעה שירצה, אלא רק בזמן שהוא מתבודד ומוכן אל הנבואה, וכן גלוי וידוע לפני ה' שיגיעו זמנים שתסתלק הנבואה לגמרי מעם ישראל, ואם היו פירושי התורה וההכרעות בהלכה תלויות בנביאים, לא היו יודעים מה לעשות בזמן שאין הנביא מתנבא או כשאינ הנבואה מצויה. (שאלה ז).

"כִּי תָבֹא אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר ה' אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ וַיִּרְשָׁתָהּ וַיִּשְׁבַּתָּהּ בַּחַדְשִׁים אֲשֶׁר־יָשִׁימָה עָלֶיךָ מִלֶּךְ כָּכָל הַגּוֹיִם אֲשֶׁר סְבִיבֹתַי. שׁוּם תִּשִׂים עָלֶיךָ מֶלֶךְ אֲשֶׁר יִבְחַר ה' אֱלֹהֶיךָ בּוֹ מִקִּרְבֵּי תְּשִׂים עָלֶיךָ מֶלֶךְ לֹא תִּבְחַל לָתֵת עָלֶיךָ אִישׁ נִכְרִי אֲשֶׁר לֹא אֶחָיִךָ הוּא" (דברים פרק י"ז, יד-טו)

שאלות: א. הרי היה ראוי שימנו מלך כשנכנסו לארץ, שילחם את מלחמתם, ומדוע נצטוו להמליכו לאחר שיירשו את הארץ וישבו בה. ב. מדוע הקדים לומר 'ואמרת אשימה עלי מלך', ומדוע מצוה זו תלויה באמירה. ג. מדוע תלה את מצוות המלך בכך שהגויים עושים כן.

תשובה: באמת ההנהגה הראויה יותר לישראל היתה להשאיר תחת הנהגת השופטים, וכמו שרואים שהשופטים היו כולם צדיקים, ומבין המלכים רק מועטים היו צדיקים כראוי. ופסוקי התורה כאן אינם בדרך ציווי אלא בדרך הגדת העתיד, שידוע לה' שלאחר שישבו בארץ כראוי, ולפי האמת לא יצטרכו כלל מלך, שהרי כבר כבשו את הארץ, ירצו מלך רק כדי להשתוות לשאר הגויים, ועל כך בא הציווי שכאשר תרצו מלך, תמליכו אותו באופן מסוים זה [וכמו שאין מצוה לשחוט בהמה, אלא שאם רוצה האדם לאכול בשר עליו לשחוט באופן שציוותה התורה]. (שאלה יח).

❧

"יֵרָק לֹא יִרְבֶּה לוֹ סוּסִים וְלֹא יִשִׁיב אֶת הָעַם מִצְרִימָה לְמַעַן תִּרְבּוּת סוּם וְה' אָמַר לָכֵם לֹא תִסְפּוּן לְשׁוֹב בַּדֶּרֶךְ הַזֶּה עוֹד. וְלֹא יִרְבֶּה לוֹ נְשִׁים וְלֹא יִסּוּר לְכַבּוֹ וְכִסְפֵּי וְזָהָב לֹא יִרְבֶּה לוֹ מְאֹד" (דברים פרק י"ז, טז-יז)

שאלה: מדוע לגבי האיסור על המלך להרבות סוסים נתנה התורה טעם, וכן לגבי האיסור על המלך לישא נשים רבות, ואילו לגבי האיסור להרבות כסף וזהב לא נאמר טעם האיסור.

תשובה: טעם האיסור בריבוי כסף וזהב הוא האמור בהמשך הפרשה (פסוק כ) "לְבַלְתִּי רוּם לְכַבּוֹ מֵאֲחֵי וּלְבַלְתִּי סוּר מִן הַמְצָנָה יָמִין וּשְׂמֹאל", כי העושר הגדול יביאנו לידי גאווה, והרדיפה אחרי העושר תגרום לו לעבור עבירות ולסור מהמצוות, להלוות בריבית, לעשוק ולגזול, ושאר הדברים שאסרה התורה. (שאלה יא)

❧

"וְאָמַר אֱלֹהִים שְׁמַע יִשְׂרָאֵל אַתֶּם קִרְבִּים הַיּוֹם לְמַלְחָמָה עַל אִיבֵיכֶם אֵל יִרָף לְבַבְכֶם אֵל תִּירָאוּ וְאֵל תִּחַפְּזוּ וְאֵל תַּעֲרִצוּ מִפְּנֵיהֶם. כִּי ה' אֱלֹהֵיכֶם הִלָּף עִמָּכֶם לְהִלָּחֵם לָכֵם עִם אִיבֵיכֶם לְהוֹשִׁיעַ אֶתְכֶם" (דברים פרק כ', ג-ד)

שאלה: מדוע לא אמרו ליוצאים למלחמה דברים בענין התשועה הנפשית, לומר להם שהנהרגים במלחמה יזכו שתהיה נשמתם צרורה בצרור החיים, וכדומה.

תשובה: כיון שאם היה אומר כן היו השומעים מרגישים שמיתתם קרובה ולכן מנחמים אותם בענין הנפש, ומתוך כך יכנס מורך בלבבם ולא ילחמו כראוי. ולכן חיזקם הכהן בדבריו שה' יושיעם ולא יפול מהם איש. (שאלה כה).

❧

